

Музейна педагогіка в науковій освіті

Міжнародна науково-практична
конференція

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ**

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
«МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ»**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

КАФЕДРА ЮНЕСКО З НАУКОВОЇ ОСВІТИ

1-2 грудня 2022 року, м. Київ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК
УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
«МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ»

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА
КАФЕДРА ЮНЕСКО З НАУКОВОЇ ОСВІТИ

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА В НАУКОВІЙ ОСВІТІ

*Збірник тез доповідей учасників
Міжнародної науково-практичної конференції*

(Київ, 1–2 грудня 2022 року)

Київ
Національний центр
«Мала академія наук України»
2022

УДК 37
М89

*Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту педагогіки НАПН України
(протокол № 13 від 31 листопада 2022 р.)*

Редакційна колегія:

С. О. Довгий, доктор фізико-математичних наук, професор, академік НАПН і НАН України;

О. М. Топузов, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;

В. А. Бітаєв, доктор філософських наук, професор, академік НАМ України;

М. В. Головка, доктор педагогічних наук, доцент;

В. Б. Дунець, кандидат політичних наук;

В. В. Щепанський, кандидат філософських наук;

К. Ю. Ладоня, доктор філософії в галузі філології (відповідальний редактор)

Музейна педагогіка в науковій освіті : збірник тез доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 1–2 грудня 2022 р. / за наук. ред. С. О. Довгого. — Київ : Національний центр «Мала академія наук України», 2022. — 430 с.

DOI: <https://doi.org/10.32405/978-617-7945-49-8-430>

ISBN 978-617-7945-49-8

У виданні зібрано тези доповідей, які були представлені на Міжнародній науково-практичній конференції «Музейна педагогіка в науковій освіті», що відбулася 1–2 грудня 2022 р. у м. Києві.

УДК 37

Матеріали подано в авторській редакції. За достовірність фактів, цитат, посилань на джерела та вживання назв документів, власних імен тощо несуть відповідальність автори публікацій.

усвідомлення п'ятикласниками й п'ятикласницями ролі та значення музеїв не лише як місця зберігання історичних пам'яток, а й як просвітницького простору формування історичної пам'яті, яка передає досвід і знань про минуле та слугує основою самоідентифікації учнівства з українським народом, нацією, спільнотою.

Використані джерела

1. Музейна педагогіка в науковій освіті: монографія / ред. кол.: С. О. Довгий, О. М. Топузов, В. А. Бітаєв та ін. ; за наук. ред. С. О. Довгого. Київ: Національний центр «Мала академія наук України», 2020. 334 с.
2. Державний стандарт базової середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
3. Пометун О.І., Малієнко Ю.Б., Ремех Т. О. Досліджуємо історію і суспільство: підруч. інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Освіта, 2022. 176 с.

ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА ПАТРІОТИЗМУ ЗАСОБАМИ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ІВАНО-ФРАНКІВЩИНИ

Паска Андрій,
аспірант кафедри педагогіки та
освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика,
Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ
andrii.paska@pnu.edu.ua

Упродовж останніх десятиліть музейна педагогіка стала невід'ємною складовою освітнього процесу у закладах загальної середньої, позашкільної та вищої освіти України. Сьогодні важко уявити успішний, інноваційний заклад освіти без музейного компонента. Музеї навчальних закладів виступають не лише місцем для збереження, обліку і вивчення пам'яток культури, а й перетворюються на культурно-освітні центри, де знаходять свою реалізацію прогресивні ідеї освіти, виховання і навчання. У сучасних умовах збройної агресії проти України

з боку Росії посилюється роль музеїв як соціальних інститутів суспільства, що об'єднують різні покоління людей, формують національну свідомість і патріотизм, сприяють ствердженню української нації як частини світової, демократичної спільноти.

Науково-методичне обґрунтування освітньо-виховних можливостей музеїв Прикарпаття висвітлили науковці, методисти та освітяни-практики М. Арсак, А. Григоров, О. Зварчук, Я. Зеленчук, О. Єгрішій, В. Калина, В. Левицький, П. Лосюк, І. Пелипейко, В. Островський, П. Сіреджук, Р. Скульський, Б. Ступарик, Я. Ткачук, Я. Треф'як, Т. Маланюк, І. Червінська, А. Червінський та ін. Зокрема, науковець Я. Треф'як наголошував, що «жоден підручник чи посібник не дасть школярам того багатого історичного матеріалу, про який зможуть розповісти музейні експонати..., які є відбитком визначних подій історії України, рідного краю, героїчних подвигів і трудових звершень українського народу» [4, с. 16].

Серед відомих подвижників музейної справи у закладах загальної середньої, позашкільної та вищої освіти Івано-Франківської області, організаторів і керівників навчальних музеїв різних профілів — Г. Боднар, Б. Гаврилів, В. Грабовецький, Т. Гусар, Р. Киселюк, В. Ковтун, М. Косило, Б. Лисенко, Я. Мельничук, В. Сеняк, О. Соломченко, М. Сулятицький, Ю. Угорчак, І. Янко та ін.

Івано-Франківська область має значний досвід розвитку музеєзнавства та розбудови мережі державних, громадських і приватних музеїв. Зауважимо, що сучасне Прикарпаття — це єдиний регіон України, де збереглися чітко виражені етнографічні групи населення краю: бойків, гуцулів, покутян, опілян, що мають автентичні звичаї, традиції, обряди, самобутній побут, матеріальну та духовну культуру. Завдяки діяльності музеїв здобувачі освіти можуть глибше пізнати особливості традиційного життя цих етногруп, історичні події на території краю та життя його відомих уродженців.

Найбагатші колекції експонатів та можливості їх використання в процесі освітньо-виховної роботи з дітьми та молоддю мають відомі державні музеї Прикарпаття: Івано-Франківський краєзнавчий музей, Івано-Франківський обласний художній музей, Літературний музей Прикарпаття (м. Івано-Франківськ), Національний музей народного мистецтва

Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського (м. Коломия), Музей народного мистецтва і побуту Гуцульщини (м. Косів), Музей історії Надвірнянщини, Рожнятівський краєзнавчий музей «Бойківщина», Музей екології та етнографії Карпатського краю (Яремче), Рогатинський історико-краєзнавчий музей «Опілля», музей історії міста Коломия, музей історії давнього Галича, Музей народної архітектури та побуту Прикарпаття (Крилос), Регіональний історико-краєзнавчий музей Гуцульщини (Верховина) та ін.

Історія українського визвольного руху на Прикарпатті представлена в експозиції музею визвольної боротьби імені Степана Бандери (Івано-Франківськ), музею визвольних змагань Галицького краю (Бурштин), музею «Борцям за волю України» (Городенка), історико-меморіального музею Степана Бандери (Старий Угринів), Косівського музею визвольних змагань Прикарпатського краю, кімнати — музею Героїв ОУН-УПА (Брошнів-Осада), музею визвольних змагань імені Василя Андрусика (Снятин), музею визвольних змагань Покутського краю (Заболотів), музею Небесної Сотні (Івано-Франківськ), музею визвольних змагань імені Богдана Лепкого (Жовчів).

Далеко за межами Прикарпаття відомі такі унікальні автентичні музеї, як музей писанкового розпису «Писанка» (Коломия), музей родинних професій (Івано-Франківськ), наукове містечко «Нова енергія» (Івано-Франківськ), Манявський музей природи, хата-музей кінофільму «Тіні забутих предків» (Верховина), музей «Хата-гражда» гуцульської господарки (Верховина), хата-музей «У трембітаря» (Верховина), музей гумору «Весела оселя» (Коломия), музей «Лісова скульптура» (Яблунів), музей флори і фауни Карпат (Княздвір), музей-пам'ятка Церква св. Духа (Рогатин), музей нафтопромислів Галичини (Пнів), музей історії підпільної Української Греко-Католицької церкви (Фитьків) та ін.

Івано-Франківським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти та Прикарпатським національним університетом імені Василя Стефаника розроблено практичні рекомендації щодо проведення учнівських екскурсій в різні етнографічні регіони Івано-Франківської області за такою тематикою: «Галич — столиця Галицько-Волинської держави», «Ко-

ломя — місто над Прутом», «Мистецький Косів», «Манявський скит», «Скелі Довбуша», «Рогатин — серце Опілля», «Вулиці міста Івано-Франківська», «Бойовими шляхами героїв УПА».

В Івано-Франківській області нараховується понад півсотні зареєстрованих шкільних музеїв різних профілів, серед яких найбільше краєзнавчих, історичних та етнографічних музеїв [2, с. 76]. У контексті реалізації головних завдань і функцій музейної педагогіки в закладах загальної середньої та позашкільної освіти варто відзначити перспективний досвід роботи таких музеїв: народний музей етнографії і побуту с. Саджава, музей етнографії «Опільська хата» у с. Букачівці (Івано-Франківський район), музей історії та побуту с. Підмихайля, музей бойківського побуту та вишиванки в смт. Вигода (Калуський район), кімната історичної спадщини Надвірної при районній станції юних техніків, історико-краєзнавчі музеї в с. Добротів, Красна, Черник, Молодків, етнографічний музей Гуцульщини при дитячій турбазі «Прут» в м. Яремче (Надвірнянський район), музеї Лесі Українки та народного мистецтва у с. Яворів, музей «Дідусева хата» в с. Черганівка, музей «Полонинське літо» в с. Розтоки, музей педагога-краєзнавця Ігоря Пелипейка в Косівському ліцеї імені І. Пелипейка, музей мистецтв у Косівському районному центрі дитячої творчості (Косівський район), історико-краєзнавчі музеї в селах Саджавка, Чернелиця, Голосків, Матеївці, Іллінці, Кунісівці, Гвіздець, Загайпіль, Підгайчики, Торговиця; музей етнографії та мистецтва в смт. Отинія; музей Наталії Кобринської в с. Белелуя (Коломийський район), історико-краєзнавчі музеї в селах Криворівня, Красноілля, Яблуниця, Білоберізка; кімнати-світлиці у селах Верхній Ясенів, Бистрець, Красник (Верховинський район).

Важливу роль у формуванні національної свідомості, етнокультурної підготовки та музейної культури майбутніх фахівців відіграють музеї при закладах вищої освіти Івано-Франківщини.

Заслуговує уваги досвід організації та функціонування музею народного мистецтва Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв. Він став своєрідним науково-пізнавальним центром, у якому зберігається мистецька спадщина кількох поколінь відомих майстрів народної творчості Гуцульщини, кращі дипломні роботи

студентів з часу заснування навчального закладу у 1945 р. Зараз у музеї нараховується понад 3,5 тис. експонатів, його матеріали послужили для створення понад 40 документальних кінофільмів вітчизняних та зарубіжних кіностудій [5]. Використання засобів музейної педагогіки в освітньому процесі сприяє формуванню у студентів Інституту художньо-творчих здібностей, культури сприйняття нового бачення творів мистецтва, професійного самовизначення, національної гордості та патріотизму.

Музейна педагогіка широко використовується в освітньому процесі Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника. Тут функціонує декілька науково-пізнавальних музеїв, створених зусиллями викладачів і студентів, серед яких — музей освіти Прикарпаття, музей археології Прикарпаття, музей декоративно-прикладного мистецтва, музей природи, музей Олекси Довбуша.

Музей освіти Прикарпаття був відкритий у 1980 р. до 40-річчя заснування Івано-Франківського педагогічного інституту. Він був одним із перших музеїв такого профілю в Україні. Експозиція музею складається з десяти розділів, що розкривають історію шкільництва й освіти Прикарпаття на різних етапах історичного розвитку. У фондах музею зберігаються понад п'ять тисяч експонатів, значна частина яких є оригінальними, а деякі — унікальними [1, с. 148]. Під час відвідування музею екскурсанти дізнаються про жертвовність відомих педагогів, студентів та учнів старших класів — учасників національно-визвольних змагань за незалежність України, серед яких — бійці легіону Українських Січових Стрільців, Української Галицької Армії, Української Повстанської Армії, Революції Гідності, АТО, воїни Збройних Сил України, що загинули в період сучасної російсько-української війни, Герой Небесної Сотні Роман Гурик.

Багаті музейні традиції має один із найстаріших на Прикарпатті навчальних закладів — Коломийський педагогічний фаховий коледж. Тут функціонує три музеї: музей історії коледжу, музей коломийської книги та музей української мови. Зокрема, зусиллями науковців коледжу, Коломийського навчально-наукового інституту ПНУ ім. В. Стефаника та товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка у 2019 р. засновано музей

української мови. Ідея його створення з'явилася у напружений період активного обговорення та прийняття Верховною Радою України доленосного Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

Одне з основних завдань музею української мови — бути освітньо-культурним та науково-дослідницьким центром, пропагувати і популяризувати українську мову як єдину державну, сприяти розширенню сфер її застосування, опануванню нового правопису нашої мови. На полицях музею зберігаються сотні подарованих книг. Студенти, відвідуючи музей, мають змогу скористатися різноманітними словниками рідної мови, почитати про етапи її зародження, ознайомитися з творами, які стали справжнім надбанням для української нації. Девізом музею стали слова українського письменника Василя Голобородька: «Найбагатший той, хто володіє рідною мовою» [3].

Отже, музейна педагогіка в закладах освіти Івано-Франківщини стала інноваційною освітньою технологією, що забезпечує формування громадянина-патріота з активною позицією, високими морально-духовними та етичними принципами, готово захищати незалежність своєї країни, оберігати і цінувати надбання національної історико-культурної спадщини.

Використані джерела

1. Калина В. Роль громадських музеїв Івано-Франківщини у висвітленні історії визвольного руху. Історія українського визвольного руху в експозиції історичних музеїв: матеріали конференції, присвяченої 65-й річниці УПА та 10-річчю Івано-Франківського музею визвольних змагань Прикарпатського краю, 8-9 жовтня 2007 р., Івано-Франківськ: Місто НВ, 2007. С. 148–149.
2. Маланюк Т. Туристсько-краєзнавча робота в школах Івано-Франківської області. Шкільне краєзнавство Івано-Франківщини. Івано-Франківськ: ІФОІППО, 2016. С. 62–77.
3. Пристач А. Є музей української мови. Вільний голос. 2019. №26. С.1
4. Треф'як Я. Позакласна краєзнавча робота як один із засобів національного виховання дітей та учнівської молоді. Шкільне краєзнавство Івано-Франківщини. Івано-Франківськ: ІФОІППО, 2016. С. 13–20.
5. Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва ЛНАМ. URL: <http://kipdm.lnam.edu.ua>